

BOTANICUM

KASVITIETEEN TIEDOTUSLEHTI • 8/2014 • 26.9.2014

Helsingin yliopiston Luonnontieteellisen keskuksen Luomuksen kasvitieteen yksikkö
sekä Biotieteiden laitos (kasvibiologia)

Vastaava päätoimittaja Marko Hyvärinen (@helsinki.fi), toimittaja Leena Helynranta (@helsinki.fi)

LUONNONTIETEELLINEN KESKUSMUSEO
KASVITIEDE

Kasvitieteen yksikön henkilökunta

Tyypinäytteiden digitointihanke (Global Plants Initiative) sai viimeisen rahamyöntönsä A. W. Mellon -säätiöltä aiemmin tänä vuonna. Tämän rahoituksen turvin jatketaan digitointityötä kesään 2016 saakka. Hankkeen kokoonpanoon on tullut muutoksia. **Ari Taponen** aloitti kasvitieteen museomestarina elokuun alusta, mutta jatkaa uusien työtehtävien ohella kasvien tyypinäytteiden digitointia ja kansainvälistä GPI-yhteistyötä. Onnea Arille uuteen tehtävään!

Saara Velmala työskentelee vuoden loppuun Putte-rahoitteisen rupijäkäläopashankkeen koordinaattorina. Hän palaa digitointihankkeeseen vuoden 2015 alusta. **Jaana Haapala** ja **Sanna Laine** jatkavat digitointihankkeessa. Työn alla on Nylanderin jäkäläkokoelma ja myöhemmin Karstenin sienikokoelma. — Soili Stenroos

Ari

Saara

Jaana

Sanna

Kuvat Marika Turttainen

Kasvitieteen kollokviot

Kasvitieteen kollokviot järjestetään **torstai-iltapäivinä kello 14.00–15** Kaisaniemessä kasvimuseorakennuksen Nylander-salissa. Esitykseen voi hakea kahvin mukaan toisen kerroksen kahvihuoneesta. Kollokviion järjestäjänä toimii kasvitieteen intendentti **Leo Junikka** (@helsinki.fi). Tervetuloa!

- 9.10. Ylipuutarhuri **Pertti Pehkonen**: *Kaisaniemen kasvitieteellisen puutarhan systemaattisen osaston katselmus.*
- 23.10. Curator **Peter Poczai**: *New research plans for vascular plants.*
- 6.11. Yli-intendentti **Henry Väre**: *Matkoilla aromailla.*
- 20.11. Ilmoitetaan myöhemmin.
- 4.12. Intendentti **Leena Myllys**: *Lupot – DNA-tutkimuksia.*
- 18.12. Intendentti **Mikko Piirainen**: *Salicornia-tutkimuksia.*

Matkoilla

- 13.–21.9. **Nijole Kalinauskaite**, Liettua (Curonian Spit) ja Latvia, sammalnäytteiden keruuta.
- 15.9.–14.11. **Mikko Piirainen**, Saksa, Mainz, Johannes-Gutenberg Universität, Institut für Spezielle Botanik und Botanischer Garten, Herbarium (MJG). Alaheimon *Salicornioideae* (*Chenopodiaceae*) fylogenia; työskentely DNA-laboratoriossa.
- 21.–26.9. **Ari Taponen**, Panama, Panama City. 7th Annual Meeting of the Global Plants Initiative.
- 22.–27.9. **Teuvo Ahti** ja **Raquel Pino Bodas**, Turkki, provinssit Kayseri (Erciyes University), Yozgat (Bozok University, incl. Camlikin kansallispuisto), Ordu. Turkin *Cladoniaceae*-heimon jäkälät (c/o M. Gökhan Halici & Mustafa Kocakaya).
- 3.10.–3.11. **Otto Miettinen**, Yhdysvallat, Massachusetts, Clarkin yliopisto ja Washington, North American Mycological Association's Annual Foray. Lisäksi näytteiden keruuta Idahossa.

Vierailijoita

- 22.9.–22.10. **Dolgor Tubanova**, Venäjä, Ulan-Ude, Institute of General and Experimental Biology (IGEB) of the Siberian Branch of the Russian Academy of Sciences (SB RAS). *Lehtisammalsuku Dicranum*. Yhteyshenkilö Sinikka Piippo.

Uusia julkaisuja 2014

66. Hibbett, D.S., Bauer, R., Binder, M., Giachini, A.J., Hosaka, K., Justo, A., Larsson, E., Larsson, K.H., Lawrey, J.D., **Miettinen, O.**, Nagy, L.G., Nilsson, R.H., Weiss, M. & Thorn, R.G. 2014: *Agaricomycetes*. — Teoksessa: McLaughlin, D.J., Spatafora, J.W. (toim.), *Systematics and Evolution*, vol 7A, s. 373–429. The Mycota. Springer Berlin Heidelberg. doi:10.1007/978-3-642-55318-9_14. ★★★ Springeriltä on tullut ulos mukava kirja sienten systematiikasta ja alan kirjallisuudesta viimeisen noin kymmenen vuoden ajalta. Nyt ilmestyneessä osassa käsitellään kaikki luokat ja sitä isommat ryhmät limasienistä kantasieniin nykytiedon valossa (kotelosenet on jätetty seuraavaan osaan).
67. **Velmala, S., Myllys, L.**, Goward, T., Holien, H. & Halonen, P. 2014: Taxonomy of *Bryoria* section *Implexae* (*Parmeliaceae*, *Lecanoromycetes*) in North America and Europe, based on chemical, morphological and molecular data. — *Ann. Bot. Fennici* 51: 345–371. E-publication ahead of print, [available for viewing](#).

Esiintymisiä

Alanko, T.: *Macrofossils from early modern gardens with alternative sampling method; benefits and limitations*. Esitelmä Nordic Archaeobotany Group -seminaarissa, Hellnar, Snæfellsnes, Islanti. 26.8.

Hyvärinen, M.: *Katsaus neuvottelupäivien ohjelmaan sekä Euroopan kasvitieteellisten puutarhojen konsortion terveiset*. Esitelmä Kasvitieteellisten puutarhojen neuvottelupäivillä, Helsinki, 9.9.

Hyvärinen, M.: *Welcome words and introduction to the ESCAPE project*. Esitelmä Nordic–Baltic Seed Bank Workshop työpajassa, Helsinki, 10.9.

Kurtto, A.: *Tänä syksynä pihlaja juhlii*. Lehtihaastattelu, [Helsingin Sanomat](#), Tiede, 11.9.

Laaka-Lindberg, S.: *Kokemuksia Erasmus -henkilöstövaihdosta. Millenium Seed Bank, Wakehurst*. Esitelmä Kasvitieteellisten puutarhojen neuvottelupäivillä, Helsinki, 9.9.

Lehtimäki, I. & Hällfors, M.: *Kasvitieteellisissä puutarhoissa käynnissä olevien avustetun leviämisen kokeiden alustavia tuloksia*. Esitelmä Kasvitieteellisten puutarhojen neuvottelupäivillä, Helsinki, 9.9.

Lehvävirta, S.: *CO-ADAPT -projekti. Projektin esittely*. Esitelmä Kasvitieteellisten puutarhojen neuvottelupäivillä, Helsinki, 9.9.

Miranto, M.: *Luomuksen siemenpankki*. Radiohaastattelu, Radio Suomi, Ylen aikainen, 9.9.

Miranto, M.: *Suomen uhanalaiset kasvit talletetaan siemenpankkiin*. Tv-haastattelu, MTV3 [Uutiset](#), 2.9. Haastateltavana myös Suomen ympäristökeskuksen vanhempi tutkija Terhi Ryttäri.

Miranto, M.: *Suomen kasvitieteellisten puutarhojen yhteistyön kehittäminen. Siemenvaihto yhteiseksi?* Esitelmä Kasvitieteellisten puutarhojen neuvottelupäivillä, Helsinki, 9.9.

Pehkonen, P.: *Helsingin rahat eivät riitä Kaisaniemen puiston kunnostamiseen*. Lehtihaastattelu, [Helsingin Sanomat](#), 2.9.

Pehkonen, P.: *Suomen kasvitieteellisten puutarhojen kuulumisia. Helsinki*. Esitelmä Kasvitieteellisten puutarhojen neuvottelupäivillä, Helsinki, 9.9.

Tiiri, M.: *Kokemuksia Erasmus -henkilöstövaihdosta. Royal Botanic Garden, Edinburgh*. Esitelmä Kasvitieteellisten puutarhojen neuvottelupäivillä, Helsinki, 9.9.

Vaara, E.: *Luonnonkasvien ex situ -suojelu ja leviämisen avustaminen oikeudellisessa valossa*. Esitelmä Kasvitieteellisten puutarhojen neuvottelupäivillä. Helsinki, 9.9.

Ajankohtaista ESCAPEssa

Suomen luonnonvaraisten kasvien etäsuojeluhankkeen toinen kenttätyövuosi käynnistyi aikaisten kukkijoiden siemenkeruilla alkukesästä. Kohdelajeistamme **mäkiorvokki** (*Viola collina*) osoittautui taas hieman haastavaksi kerättäväksi suoraan luonnosta, mutta puutarhassa kasvatetut yksilöt tekivät runsaasti avautumattomia kleistogaamisia kotia ja niistä saatiin satoa niin puutarhakasvatuksiin kuin siemenpankkiinkin. Muuten siemenkeruut sujuivat varsin hyvin. Syyskuun alkuun mennessä oli koossa jo 40 uutta siemenerää siemenpankkiin ja/tai eläviin kokoelmiin liitettäväksi.

Kaikki ESCAPE-hankkeen osapuolet ovat tahoillaan osallistuneet aktiivisesti toimintaan. Uhanalaisten kasvien *ex situ* -kasvatettuja yksilöitä siirrettiin luonnonkasvupaikoille sekä Etelä- että Pohjois-Suomessa. Oulun kasvitieteellisellä puutarhalla kasvatettuja **pahtakelton** (*Crepis tectorum* subsp. *nigrescens*) taimia toimitettiin yhteistyökumppanin Metsähallituksen toimesta vahvistamaan alkuperäistä luonnonkantaa Kevolla. Oulussa on hyvässä kasvussa myös ensi kesän leviämisen avustamisen kokeisiin taimimateriaalia **rönsysorsimosta** (*Puccinellia phryganodes*), **perämerenmarunasta** (*Artemisia campestris* subsp. *bottnica*) sekä **talvikkipajusta** (*Salix pyrolifolia*). Kumpulan kasvitieteellisessä puutarhassa kasvatettuja **itämerenlaukkaneilikan** (*Armeria maritima* subsp. *intermedia*), **luhtaorvokin** (*Viola uliginosa*) ja **vuorikisman** (*Hypericum montanum*) taimia istutettiin lajien entisille esiintymispaikoille. Taimet olivat hyväkuntoisia ja istutus onnistui. Nyt toivomme, että taimet lämpimänä syksynä pääsevät kunnolla kasvun alkuun ja selviytyvät talvesta. Toiminta on saanut hyvin näkyvyyttä tiedotusvälineissä, esimerkkinä Kymen Sanomien artikkeli [Lampaat mahdollistavat jo kadonneen kasvin palautuksen Haminaan](#).

Kesällä 2014 istutettuja pahtakelton ruusukkeita Oulun kasvitieteellisessä puutarhassa. Samasta erästä palautettiin taimia myös luonnonkasvupaikoille Kevolla. Kuva Sanna Laaka-Lindberg.

Mari Miranto esittelee Kumpulan taimihuoneella hyvin kasvuun lähteneitä luhtaorvokin taimia (kuvassa etualalla). Taustalla näkyvä vihreys on muita ESCAPE -hankkeen taimikasvatuksessa olevia lajeja. Kuva Sanna Laaka-Lindberg.

ESCAPE-hankkeen **sammalten** *ex situ* -suojelun kehittämistoimet jatkuvat. Sammalten *in vitro* -kasvatusmenetelmistä saatiin uutta tietoa, ja menetelmiä on onnistuneesti kehitetty Oulussa. Hankkeen sammallajien populaatioiden taustaselvityksiä jatkettiin ja materiaalia kerättiin *ex situ* -kasvatuksiin **isonuijasammalen** (*Meesia longiseta*) eteläisistä ja pohjoisista esiintymistä. Isonuijasammalen palautusistutuskokeita varten löydettiin sopivat kohteet Hämeestä ja Keski-Suomesta. Syksyllä kerätään vielä materiaalia **nuokkulapiosammalesta** (*Tortula cernua*) Kaisaniemessä toteutettavia kasvatuskokeita varten.

Kuva Sami Aikio

Kaisaniemen ja Kumpulan puutarhoilla 9.–10.9. kansainvälisen siemenpankkitoiminnan ja siihen liittyvien yhteistyöhankkeiden valmistelun käynnistämiseksi järjestetty **Nordic–Baltic Seed Banking Workshop** keräsi kolmisenkymmentä osallistujaa Suomesta, Norjasta, Puolasta, Englannista, Virossa ja Italiasta. Työpajan tuloksena oli ehdotuksia hankeyhteistyön jatkamisesta ja aktivoimisesta Baltian ja Pohjoismaiden edustajien kanssa. Keskusteluista koottiin ehdotuksia muun muassa rahoituksen hakuun, siemenpankkitoiminnan keskittämiseen ja suuntaamiseen sekä muun *ex situ* -toiminnan ja siemenpankkien välisen yhteistyön lisäämiseen. — Sanna Laaka-Lindberg

Kasvitieteen kirjaston uutuuksia

Banner, A., MacKenzie, W.H., Pojar, J., MacKinnon, A., Saunders, S.C. & Klassen, H. 2014: A field guide to ecosystem classification and identification for Haida Gwaii. — 258 p. Land Management Handbook 68. Province of British Columbia, Ministry of Forests.

Geerinck, D. 2014: Flore d’Afrique Centrale (République Démocratique du Congo – Rwanda – Burundi). Spermatoxytes. Ericaceae. — 31 s. Jardin botanique Meise & Université libre de Bruxelles.

Teuvo Ahdin lahjoituksia

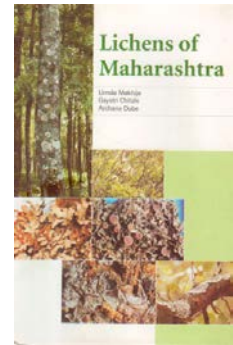
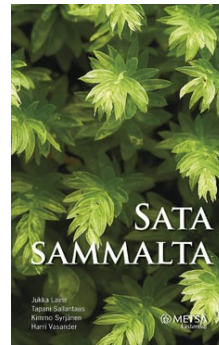
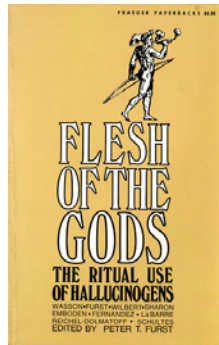
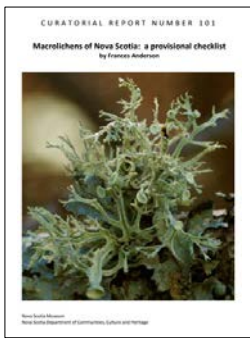
Anderson, F. 2014: Macrolichens of Nova Scotia: a provisional checklist. — 55 s. Curatorial report number 101. Nova Scotia Museum. Halifax.

Furst, P.T. (toim.) 1972: Flesh of the gods. The ritual use of hallucinogens. — 304 s. Draeger Publishers. New York.

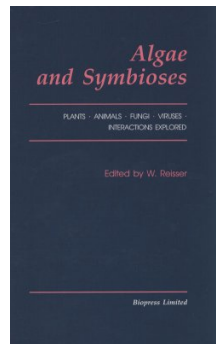
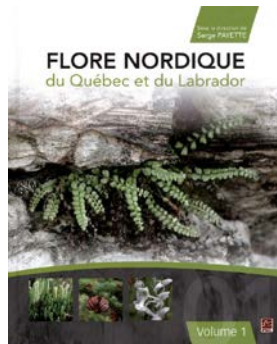
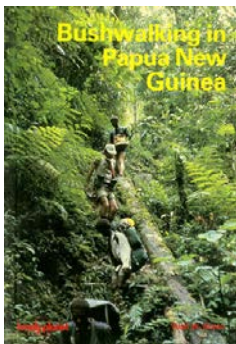
Hoyer, S. & Salmela, P. 2014: Sieniä & ihmisiä. — 207 s. Tammi. Helsinki. (Suomen Sieniseuralle).

Laine, J., Sallantausta, T., Syrjänen, K. & Vasander, H. 2013: Sata sammalta. — 144 s. Metsäkustannus. Helsinki.

Makhija, U., Chitale, G. & Dube, A. 2014: Lichens of Maharashtra. — 380 s. Bishen Singh. Dehra Dun.

- Nešataeva V.Û. (toim.) 2014: Rastitel'nyj pokrov vulkaničeskich plato Central'noj Kamčatki. Ključevskaâ gruppna vulkanov. — 460 s. KMK Scientific Press. Moskva. [Keski-Kamčatkan vulkaanisen ylätasangon kasvipeite]
- Nolan, R.W. 1983: Bushwalking in Papua New Guinea. — 136 s. Lonely Planet. South Yarra, Victoria.
- Payette, S. 2013 (toim.): Flore nordique du Québec et du Labrador. Volume 1. — 553 s. Presses de l'Université Laval. Québec.
- Reisser, W. (toim.) 1992: Algae and symbioses. Plants, animals, fungi, viruses, interactions explored. — 746 s. Biopress Limited. Bristol.
- Stepanchikova, I.S., Himelbrant, D.E. & Kuznetsova, E.S. 2013: Kronockij zapovednik – rezervat unikal'nyh lišajnikov. — 45 s. Krasnoârsk. [Kronotskyn luonnonpuisto – ainutlaatuinen jäkälien reservaatti]
- Veräjänkorka, M. & Lindholm, R. 2013: Ruokasienestäjän käsikirja. — 216 s. Moreeni. Vantaa. (Suomen Sienseuralle).

Ludmila Gagarinan lahjoitus

- Andreev, M.P. & Himelbrant, D.E. (toim.) 2014: Flora lišajnikov Rossii. Biologiâ, èkologiâ, raznoobrazie, rasprostranenie i metody izučeniâ lišajnikov (The Lichen flora of Russia). — 392 s. KMK Scientific Press. Moscow – St. Petersburg.

Alexander Sennikovin lahjoitus

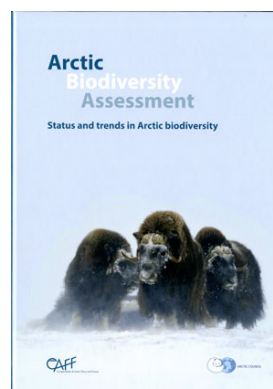
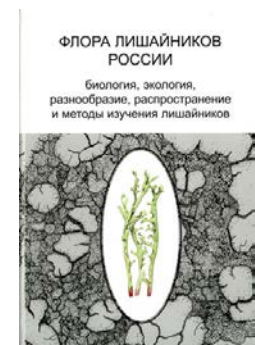
- Gergely, K., Viktor, V. & Attila, M.V. 2011: Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Ábrák. — 675 s. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság. Jósvalfő.

Sirkka Sällisen lahjoitus

- Liuke, J. ym. 2014: Turun kaupunginosien ja asuinalueiden nimikkokasvit. — 10 s. Turkuseura – Åbosamfundet ry, Turun Pientalojen Keskusjärjestö ry, Turun kaupunki. Turku.

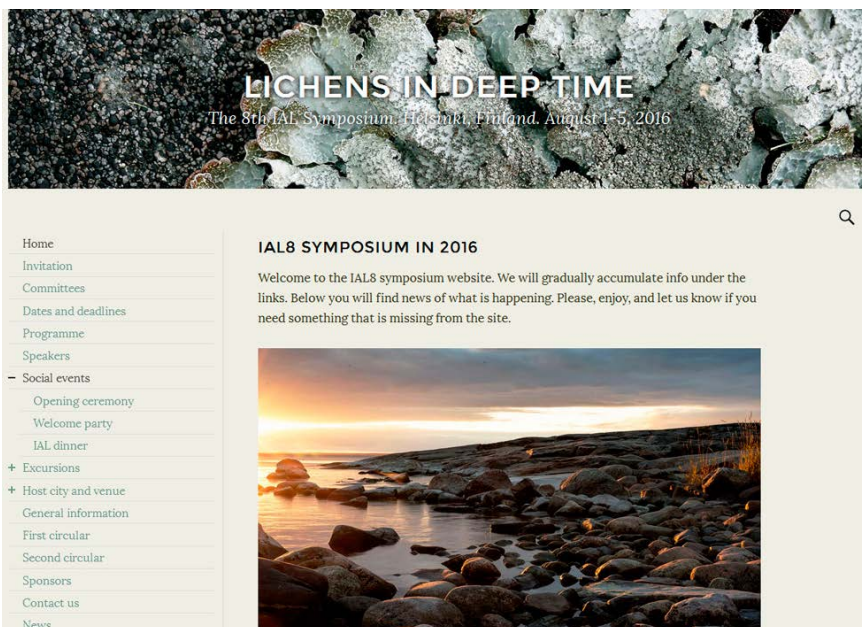
Henry Vären lahjoitus

- Meltofte, H. (toim.) 2013: Arctic Biodiversity Assessment. Status and trends in Arctic biodiversity. — 674 s. Conservation of Arctic Flora and Fauna. Akureyri.

IAL8 verkkosivut

Kahdeksannen kansainvälisen jäkälätieteen kongressin työstäminen on käynnissä. Kongressi järjestetään Helsingissä elokuussa 2016, ja sitä isännöi Luonnontieteellinen keskusmuseo. Järjestelytyössä ovat mukana myös International Association for Lichenology, Helsingin yliopiston Biotieteiden laitos, Oulun yliopisto ja Turun yliopisto. Kongressin upouudet verkkosivut löytyvät osoitteesta <http://ial8.luomus.fi/>. Niitä hiotaan vielä, esim. kommenttikentät ja some-linkit ovat tulossa, ja mobiiliversiota työstetään myös. Sisältötekstejä ja kuvitusta täydennetään järjestelyiden edetessä. Sivujen ulkoasu on Jaana Björklundin (<https://h1.fi/>) käsialaa. — Soili Stenroos

Sieni- ja jäkälänäyttelyssä jatkuva kävijävirta

Suomen Sieniseuran ja Luomuksen sieni- ja jäkälänäyttely järjestettiin 21.–22. syyskuuta Kaisaniemessä. Tilaisuudessa oli myytävänä sieniaiheisia julkaisuja ja mahdollisuus liittyä seuraan. Näyttelyä mainostettiin muun muassa Facebookissa useaan otteeseen, Metro-lehdessä ja Helsingin Sanomissa. Kasvitieteen yksikön virkistyspäivänä 19.9. olimme joukolla sienestämässä Espoon Luukissa. Saalis oli varsin hyvä, ja löysimme muun muassa harvinaisen keisarimalikan (*Catathelasma imperiale*) ja hapravalmuskan (*Tricholoma guldeniae*). Näyttelypöydät saatiin täyteen ja kävijöitä oli taukoamatta molempina päivinä.

Koululaiset olivat kiinnostuneita Roland Skyténin esittelemistä jäkälätuotteista: siirapista, viinasta, yskänpastilleista, ihonkuorinta-aineesta ja aasialaisen keittön käyttämästä napajakälästä, *Umbilicaria esculenta*. —"Voiks TOTA syödä?!"
Kuva Leena Helynranta.

Sunnuntaina oli näytillä myös sienillä värjättyjä lankoja ja kankaita ja värjäyksestä kertomassa sieniseuralainen Susan Sundqvist. Saimme paljon positiivista palautetta innostuneelta ja uteliaalta yleisöltä. Sienilöytöjä tuotiin tunnistettavaksi selvästi edellisvuotta enemmän. Hauska sattuma oli, kun eräs harrastaja toi tunnistettavakseni samaisen keisarimalikan puolikkaan, jonka olin edellisenä perjantaina jättänyt Luukkiin. Sieniseuralaiset toivat tuoreita sieniä muun muassa Korpilahdelta ja Hämeenlinnasta. Lämpimät kiitokset kaikille talkoisiin osallistuneille luomuslaisille ja Sieniseuran vapaaehtoisille! — Tea von Bonsdorff

Tea von Bonsdorff pitelee keisarimalikkaa, joka kasvaa harvinaisena vanhoissa tuoreissa lehtomaisissa kangasmetsissä ja vanhoissa kuusilehdoissa. Suomesta tunnetaan kymmenkunta esiintymää, mutta osa niistä on jo tuhoutunut hakkuissa. Uusimpia löytöpaikkoja ovat Espoon Luukki ja Tremanskärr. Itiöemä on suurikokoinen, heltat ovat johteiset ja jalka on renkaallinen. Sienen malto tuoksuu vetiseltä kurkulta (kuorelta). Keisarimalikka on silmälläpidettävä (NT). Kuva Leena Helynranta

Suomen Sieniseura

Kokous tiistaina **21.10.** klo 18 Tieteiden talolla. Erika Winquist: Kolme lupaavaa maaperäpuhdistussientä – nukkaorv akka (*Phanerochaete velutina*), viljelykaulussieni (*Stropharia rusoangulata*) ja *Gymnopilus luteofolius*.

Violan taideluennot jatkuvat

Kaisaniemen kahvila Violassa kiehtovia kurkistuksia taiteilijaelämään Eija Olssonin johdolla **torstaisin klo 15.** Lokakuussa **9.10.** *Edvard Munch* ja Åsgaardstranden, **30.10.** *Jean Sibelius* ja kuvataiteilijaystävät. Vapaa pääsy.

Botanicum 9/2014 ilmestyy perjantaina 24.10. Aineisto toimittajalle 22.10. mennessä.